

15.06.2021

POL-2021-65873

Poliisitarkastaja Ari Jokinen

Eduskunnan hallintovaliokunta
HaV@eduskunta.fi**HaV 16.6.2021 klo 11.15, O 76/2020 vp Maahanmuutto- ja turvallisuusviranomaisten yhteistyön kehittäminen (MISEC); Poliisihallituksen asiantuntijan lausunto**

1 Lausuntopyyntö

Eduskunnan hallintovaliokunta on pyytänyt Poliisihallitukselta asiantuntijaa kuultavaksi hallintovaliokunnan etäkokoukseen sekä kirjallista asiantuntijalausuntoa maahanmuutto- ja turvallisuusviranomaisten yhteistyön kehittämiseksi (MiseC).

2 Asiantuntijan lausunto

Maahanmuuttovirasto (Migri) toteutti yhdessä Poliisiammattikorkeakoulun kanssa huhtikuun 2018 - joulukuun 2020 aikana maahanmuutto- ja turvallisuusviranomaisten yhteistyön kehittämishankkeen (MiseC), jonka tavoitteena oli kehittää maahanmuutto- ja turvallisuusviranomaisten yhteistyötä. Hanke oli Migrin ohjaama ja koordinoima ja näin ollen hankkeen keskiössä oli pitkälti Migrin tavoitteet esimerkiksi turvapaikanhakijan henkilöllisyyden selvittämiseen liittyen. Poliisihallitus osallistui MiseC-hankkeen aikana työpa-joihin ja hankkeen ohjausryhmään.

MiseC-hanke ja sen loppuraportti on luokiteltu salassa pidettäväksi laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999) 24 §:n 5 kohdan nojalla. MiseC-hankkeen loppuraportissa tuotiin esille toimenpide-ehdotuksia, jotka koskivat muun muassa

- viranomaisten yhteistyön kehittämistä
- henkilöllisyyden selvittämistä
- tiedon jakamista viranomaisten välillä ja viranomaisten tiedonsaanti-oikeuden selkiönnäyttämistä
- harkintaa mahdollisen ID-keskuksen perustamisesta
- tietojärjestelmien kehittämistä

Viranomaisten yhteistyöllä Suomessa on pitkät perinteet ja yhteistyö esimerkiksi Migrin kanssa on poliisin näkökulmasta ollut sujuvaa ja toimivaa eikä sen suhteen ole juurikaan nähtävissä erityisiä uusia kehittämistarpeita. Tii-

vistä yhteistyötä on tehty esimerkiksi turvapaikanhakijoiden osalta turvapaikkahakemuksen vastaanottamisesta ja hakijan rekisteröinnistä mahdollisen kielteisen tp-päätöksen jälkeiseen maastapoistamisen täytäntöönpanoon ja siihen liittyviin tiedusteluihin. Yksittäisenä hyvänä esimerkkinä yhteistyöstä voidaan mainita Keskusrikospoliisin tiedusteluosaston tilannekeskuslinjan ennalta estävän toiminnan yksikön ihmiskauppa- ja maahanmuuttorikollisuuden torjunta toiminto, jossa on edustus Migristä. Mises-hankkeen jälkeen on keskusrikospoliisin ja Migrin yhteistyötä edelleen kehitetty huomioimaan molempien viranomaisten intressit. Erillisen ID-keskuksen perustamiselle ei poliisin näkemyksen mukaan ole tarvetta, koska on olemassa jo toimiva edellä kerrottu rakenne Keskusrikospoliisissa, jonka toiminnan kehittämiseen jatkossa olisi järkevää panostaa.

Turvapaikanhakijan henkilöllisyyden selvittäminen turvapaikkahakemuksen vastaanottamisen yhteydessä herättää aika ajoin keskustelua. Ulkomaalaislain (301/2004) muutoksen jälkeen turvapaikanhakijan henkilöllisyyden, maahantulon ja matkareitin selvittäminen on siirtynyt poliisilta Migrille, eikä poliisilla näin ollen ole sen paremmin velvollisuutta kuin toimivaltaakaan asian laajempaan selvittämiseen. Ulkomaalaislaki sinällään antaa poliisille mahdollisuuden selvittää maahan saapuvan ulkomaalaisen maahantulon edellytyksiä, mutta yksittäisen turvapaikanhakijan osalta poliisin tarkempi selvittely edellyttää jonkinlaista muuta perustetta (kuten rikosperuste) tai epäilyä väärinkäytöksestä maahantuloon liittyen. Toisaalta viranomaisen keinot ylipäänsä ovat rajalliset ulkomaalaisen henkilöllisyyden selvittämiseksi tilanteessa, jossa ulkomaalaisella ei ole esittää minkäänlaista henkilöllisyyttä osoittavaa dokumenttia, eikä hänestä löydy tietoja rekisteröinnin yhteydessä viranomaisrekistereistä ja henkilöllisyys perustuu ainoastaan hakijan omaan kertomukseen. Tärkeintä on se, että henkilö saadaan rekisteröityä viivytyksettä maahan saapumisen jälkeen, jotta hänen tietonsa ja sormenjälkensä saadaan viranomaisrekisteriin ja viranomaisella on ainakin jonkinlainen käsitys siitä, keitä Suomessa oleskelee. Tässä yhteydessä voidaan tietenkin kysyä olisiko syytä säätää Migrille lisäoikeuksia ulkomaalaislakiin turvapaikanhakijan henkilöllisyyden selvittämiseen. Esimerkiksi turvapaikanhakijan mobiililaitteen tutkiminen henkilöllisyyden, maahantulon ja matkareitin selvittämiseksi suoraan ulkomaalaislakiin osana hallinnollista selvittelyä ilman rikosperustetta.

Voimassa oleva lainsäädäntö ei tue parhaalla mahdollisella tavalla tiedonvaihtoa viranomaisten välillä. Tiedonvaihtoon liittyvä lainsäädäntö koetaan epäselväksi ja sen selkiinnyttämistä olisi syytä harkita. Esimerkiksi poliisilla on rikostiedustelun ja ennalta estävän toiminnan tietoja, joita Migr ei voi käyttää/hyödyntää omassa päätöksenteossaan.

Tietojärjestelmien kehittäminen on tärkeää, jotta ne tukevat viranomaisyhtöä. Poliisille on tulossa uusi Vitja-järjestelmä sekä uusi biometrinen Tunto-rekisteri. Poliisilla on osin Migrin päätöksentekoa tukeva rooli, mutta myös itsenäistä toimivaltaa ulkomaalaisasioissa. Poliisiviranomaisella on useissa tilanteissa, kuten ulkomaalaislain 131 §:n 1 momentissa tarkoitetuissa (turvapaikkahakemus, oleskelulupahakemus perhesiteen perusteella, oleskelulupa pakolaishiintion perusteella, käännyttämis- tai karkottamistilanne tai epäselvä henkilöllisyys) oikeus tallentaa myös biometrisia tunnistetta. Myös Migrillä tai Suomen edustustolla on oikeus ja velvollisuus ottaa biometriset

tunnisteet tietyissä tilanteissa eli käytännössä oleskelulupahakemuksen yhteydessä (ulkomaalaislaki 60 d §). Poliisi tunnistaa täysimääräisesti rajoitukset oikeuteen käyttää tiettyä selvittämiskeinoja kuten biometristen tunnistaiden tallentamista siten, että sen tulee olla tarpeellista asian ratkaisemiseksi ja että niiden käsittely on sallittu tietosuojasetuksen mukaan vain siinä laajuudessa kuin laissa on erikseen säädetty. Poliisi kuitenkin korostaa biometristen tunnistaiden käytön tehostamisen merkitystä luotettavana henkilön tunnistamisen menetelmänä jolla pyritään myös varmistamaan tunnistettavan henkilön oikeusturva ennakollisena selvittämiskeinona. Poliisi pitää tästä syystä biometristen tunnistaiden tallentamista monissa tilanteissa tarpeellisen asian ratkaisemisen kannalta myös siitä syystä, että EU-oikeuden alaan kuuluvien tiedonvaihtomenetelmien uudistuksissa pyritään tehostamaan biometristen tietojen käytettävyyttä ja tiedonvaihtoa muiden jäsenvaltioiden viranomaisten välillä.

Migrin ylläpitämään UMA-rekisteriin ollaan parhaillaan tekemässä yhteistyössä poliisin kanssa maastapoistamisen matkajärjestelyihin liittyvää osaa Amif-hankkeena.

Jakelu

Eduskunnan hallintovaliokunta, HaV@eduskunta.fi

Tiedoksi

Poliisiylijohtaja Seppo Kolehmainen
Poliisiylijohtaja Sanna Heikinheimo
Poliisiylitarkastaja Vesa Pihajoki
Poliisiylitarkastaja Karl Linderborg
Poliisitarkastaja Mia Poutanen
Ylikomisario Hannu Pietilä
Poliisihallitus, Esikunta
Sisäministeriö, poliisiosasto